

© Traducerea și permisiunea pentru republicare au fost oferite de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova în scopul includerii sale în baza de date HUDOC a Curții.
© The present text and the authorisation to republish it were granted by the Constitutional Court of the Republic of Moldova for the purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.
© La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Cour Constitutionnelle de la République de Moldova à son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

G.I.E.M. S.r.l. și alții c. Italia [MC] - [1828/06](#), [34163/07](#) și [19029/11](#)
Hotărârea din 28.6.2018 [MC]

Articolul 7

Articolul 7-1

Nulla poena sine lege

Confiscarea în mod automat și integral a terenurilor divizate în mod ilicit, în afara oricărei răspunderi penale: *încălcare, nicio încălcare*

Articolul 1 din Protocolul nr. 1

Articolul 1 para. 1 din Protocolul nr 1

Posesia nestingherită a bunurilor

Confiscarea în mod automat și integral a terenurilor divizate în mod ilicit, în afara oricărei răspunderi penale: *încălcare*

În fapt – Reclamanții sunt patru societăți cu personalitate juridică și un administrator al celei de-a patra societăți (dl Gironda).

În dreptul italian al urbanismului, unde există incriminată „divizarea ilegală a terenului”, tribunalele penale au competența, în afară de condamnarea inculpaților, de a confisca terenul divizat (și bunurile construite pe acesta), chiar dacă acesta se află în posesia unui terț (dacă el nu își dovedește buna-credință).

Reclamanții s-au plâns de faptul că au fost afectați de măsurile de confiscare fără a fi condamnați în mod formal (fie pentru că societatea, fie pentru că administratorii acesteia nu au fost puși sub urmărire; fie pentru că doar administratorii au fost urmăriți; sau fie pentru că procedurile penale s-au prescris – este cazul dlui Gironda).

În drept – Articolul 7 din Convenție

a) *Aplicabilitate* – Controlul problemei prin prisma unuia dintre criteriile de mai jos i-a permis Marii Camere să confirme concluzia la care a ajuns Camera în *Sud Fondi srl și alții v. Italia* (dec.) (75909/01, 30 august 2007, [Nota Informativă 100](#)): măsurile de confiscare puteau fi considerate „pedepse” în sensul articolului 7 din Convenție; acest fapt presupune aplicabilitatea sa, chiar în lipsa procedurilor penale în sensul articolului 6.

Această concluzie nu le-a negat autorităților naționale posibilitatea de a impune „pedepse” (în înțelesul autonom al termenului) prin intermediul altor proceduri decât al celor calificate „penale” în dreptul național).

(i) *Dacă au fost impuse confiscări ca urmare a condamnărilor pentru comiterea de infracțiuni* – Deși nu fusese pronunțată anterior nicio condamnare penală în cazul societăților reclamante sau al reprezentanților lor, confiscarea în discuție era legată, cu

toate acestea, de o „infracțiune”, în baza dispozițiilor legale generale. În orice eventualitate, o concluzie diferită cu privire la acest criteriu nu ar fi fost decisivă, în sine.

(ii) *Clasificarea confiscării în dreptul național* – Articolul 44 din Codul construcțiilor, care reglementa măsura confiscării în discuție în prezenta cauză, era intitulat „sanțiuni penale”.

(iii) *Natura și scopul măsurii confiscării* – Măsura avea o natură și un scop punitiv, de vreme ce era o sancțiune obligatorie, nesupusă probei prejudiciului real sau condiției riscului concret pentru mediul înconjurător, și putea fi aplicată chiar în lipsa oricărei activități concrete de divizare.

(iv) *Gravitatea efectelor confiscării* – Măsura confiscării în discuție era o sancțiune deosebit de gravă și de intruzivă. În limitele sitului în discuție, ea se aplica nu doar în cazul terenurilor pe care se putea construi (sau se urmărea să se construiască) sau în privința cărora se constatare o divizare interzisă, dar și în cazul tuturor celorlalte terenuri care fac parte din sit. Mai mult, nu era acordată nicio compensație.

(v) *Procedurile de adoptare și de executare a măsurii confiscării* – Măsura a fost dispusă de către tribunalele penale. Curtea nu a fost convinsă de argumentul potrivit căruia tribunalele penale acționau „în locul autorității administrative”. Rolul tribunalelor penale nu consta în verificarea faptului că nu a fost modificată destinația terenurilor sitului în lipsa sau prin încălcarea certificatului urbanistic, ci și în stabilirea faptului că modificarea destinației terenurilor, autorizată sau nu, era compatibilă cu restul normelor aplicabile (regulile urbanistice). Altfel spus, instanța penală a acționat în mod independent față de autoritatea administrativă, a cărei poziție putea fi ignorată.

(Vezi și *Varvara c. Italia*, 17475/09, 29 octombrie 2013, [Nota Informativă 167](#))

(b) *Respectarea garanțiilor articolului 7*

(i) *Dacă confiscarea imputată presupunea existența unui element volitiv* – Marea Cameră a confirmat că articolul 7 cerea, în scopurile aplicării pedepsei, o legătură mintală care să demonstreze existența unui element de răspundere personală din partea făptuitorului, fără de care pedeapsa nu putea fi considerată previzibilă.

Totuși, această cerință nu excludea existența anumitor forme de răspundere obiectivă care decurg din prezumțiile răspunderii. Statele semnatare rămâneau, în principiu, libere să pedepsească un fapt simplu sau obiectiv ca atare, indiferent dacă acesta fusese comis cu intenție sau din neglijență. Prezumțiile de fapt sau de drept erau acceptabile atâta timp cât nu puneau persoana în discuție în imposibilitatea de a se exonera de acuzațiile care i-au fost aduse. Cum Convenția trebuia citită ca un întreg, principiile din articolul 6 § 2 erau aplicabile și în cazul articolului 7.

(ii) *Cu privire la lipsa unei „condamnări” formale* – Articolul 7 se opunea impunerii unei sancțiuni penale în cazul unei persoane, fără a fi stabilită sau declarată în prealabil răspunderea sa penală personală. În caz contrar, prezumția de nevinovăție garantată de articolul 6 § 2 ar fi încălcată și ea.

Subliniind că toate hotărârile sale aveau aceeași valoare juridică (de vreme ce caracterul lor obligatoriu și autoritatea interpretativă nu depindeau de formațiunea care le-a pronunțat), Curtea a reținut că hotărârea *Varvara* nu conducea, cu toate acestea, la concluzia potrivit căreia măsurile de confiscare pentru divizarea ilegală a terenurilor sitului trebuiau însoțite, în mod obligatoriu, de condamnări pronunțate de către tribunale „penale”, în înțelesul dreptului național. Aplicabilitatea articolului 7 nu manifesta efectul impunerii „criminalizării” de către state a procedurilor pe care, în exercitarea discreției lor, nu le-au încadrat în mod strict în dreptul penal. Era necesar și suficient ca declararea

răspunderii penale să fie conformă cu garanțiile acordate de articolul 7, cu condiția că aceasta decurgea din proceduri care respectă articolul 6.

Totuși, Curtea a trebuit să cerceteze dacă măsurile confiscării în discuție au reclamat cel puțin o declarație formală de răspundere penală în privința reclamantilor. De vreme ce societățile reclamante nu au fost urmărite, problema îndeplinirii exigențelor formale de declarația de răspundere penală cerută de articolul 7 a fost pusă doar în cazul dlui Gironde.

A fost necesar să se aibă în vedere, mai întâi, importanța într-o societate democratică a menținerii preeminenței dreptului și a încrederii publice în sistemul judiciar; iar în al doilea rând, obiectul și scopul regulilor aplicate de către tribunalele italiene. Regulile relevante urmăreau să prevină impunitatea care ar fi rezultat dintr-o situație în care, prin efectul combinat al infracțiunilor complexe și al perioadelor de prescripție relativ scurte, autorii acestor infracțiuni ar fi evitat în mod sistematic urmărirea penală și, dincolo de toate, consecințele conduitei lor greșite.

În opinia Curții, acolo unde tribunalele au constatat existența tuturor elementelor unei divizări ilegale a terenurilor sitului (ca în cazul dlui Gironde), de vreme ce au încetat procedurile doar în baza limitării legale – și dat fiind faptul că drepturile apărării au fost respectate –, aceste constatări puteau fi considerate ca reprezentând, în esență, „condamnarea” cerută de articolul 7 pentru impunerea unei pedepse.

(iii) *Dacă măsura confiscării putea fi impusă în cazul societăților reclamante, care nu erau părți ale procedurilor* – Având în vedere principiul potrivit căruia persoanele nu pot fi sancționate pentru un act care angajează răspunderea penală a altora, măsura confiscării care fusese aplicată, ca în prezenta cauză, în situația persoanelor fizice sau entităților juridice neparticipante la proceduri era incompatibilă cu articolul 7 din Convenție.

De vreme ce dreptul italian în vigoare la acel moment nu prevedea răspunderea persoanelor juridice, societățile cu răspundere limitată nu puteau „participa”, ca atare, la procedurile penale, în ciuda personalității lor juridice distincte. Prin urmare, ele nu puteau fi „reprezentate” juridic în contextul procedurilor penale relevante din prezenta cauză. Așadar, ele erau „terțe” la aceste proceduri. Totuși, actele (și răspunderea rezultantă a) reprezentanților lor legali au fost direct atribuite acestora.

Concluzii : încălcare în privința societăților reclamante (cincisprezece voturi la două); nicio încălcare în privința dlui Gironde (zece voturi la șapte).

Articolul 1 din Protocolul nr. 1: Capătul de cerere a fost examinat prin prisma celui de-al doilea paragraf al acestei prevederi.

Cu privire la scopul urmărit, examinarea situației actuale a proprietăților confiscate a prezentat dubii referitoare la contribuția efectivă a confiscării lor pentru protecția mediului.

Orice ingerință a dreptului la posesia nestingherită a bunurilor de către o persoană trebuia să țină cont de următoarele:

i) Trebuia să fie proporțională, după cum s-ar fi stabilit în lumina mai multor factori: posibilitatea de a adopta măsuri mai puțin restrictive cum ar fi demolarea structurilor incompatibile cu reglementările relevante sau anularea planului de modificare; caracterul limitat sau nelimitat al sancțiunii (în funcție de afectarea terenurilor modificate sau nemodificate sau chiar a zonelor care aparțin terților); gradul culpei sau al neglijenței din partea reclamantilor (sau raportul dintre conduita acestora și infracțiunea în discuție);

ii) Garanțiile procedurale, care îi acordau persoanei posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cauza și de a pune în discuție elementele relevante, în proceduri în contradictoriu care respectau principiul egalității armelor.

Aplicarea în mod automat a măsurii confiscării imputate – cu excepția terților de *bona fide* – nu se potrivea în mod clar cu aceste principii:

(i) ea nu le permitea tribunalelor să evalueze care instrumente fuseseră cele mai potrivite în legătură cu circumstanțele speciale ale cazului și, de o manieră mai generală, să cântărească scopul legitim în comparație cu drepturile celor afectați prin aplicarea sancțiunii;

ii) de vreme ce societățile reclamante nu fuseseră părți la procedurile în discuție, nu au beneficiat de niciuna din garanțiile procedurale menționate mai sus.

Concluzie : încălcare în privința tuturor reclamanților (unanimitate)

Articolul 6 § 2 din Convenție (*d/ Gironde*): Reclamantul a fost declarat vinovat, în esență, în ciuda faptului că urmărirea infracțiunii în discuție era prescrisă; acest fapt a constituit o încălcare a dreptului său de a fi prezumat nevinovat.

Concluzie: încălcare în privința dlui Gironde (șaisprezece voturi la unu).

Articolul 41: problemă rezervată.

(Vezi și *Sud Fondi srl și alții v. Italia*, 75909/01, 20 ianuarie 2009, [Nota Informativă 115](#))